

Kommunstyrelsen

En försöksverksamhet med betyg från årskurs 4

Yttrande till regeringen över promemoria U2016/02376/S

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar förslaget yttrande över promemorian om en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4.

Sammanfattning

Regeringen föreslår att det i skollagen (2010:800) införs ett bemyndigande för regeringen att besluta om en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Det förlås också en förordning i vilken försöksverksamheten regleras.

Lagändring och förordning förlås träda i kraft den 1 april 2017, tillämpas på utbildning från och med läsåret 2017/2018 och upphöra att gälla vid utgången av juni 2021.

Välfärd skola är i grunden positiv till en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4. Syftet med försöksverksamheten, vad som ska följas upp och utvärderas och hur, är dock inte tydliggjort i remisspromemorian varvid försöksverksamheten som den uttrycks i promemorian avstyrks.

Välfärd skola föreslår att Nacka kommun:

- tillstyrker förslaget om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4, men
- avstyrker förslaget nuvarande utformning,
- avstyrker förslaget gällande urval av skolor/huvudmän och jämförelse med skolor som ”medvetet börjat arbeta med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapsresultaten”.

Ärendet

Den 11 februari 2015 ingick (S), (M), (MP), (C), (L) och (KD) en överenskommelse som innebär att dagens bestämmelser om betyg från årskurs 6 kvarstår men att en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 ska genomföras. Försöket ska, enligt överenskommelsen, påbörjas senast under 2017 och en förutsättning för deltagande ska bl.a. vara att det finns intresse hos skolans ledning och lärare samt att samråd ägt rum med berörda föräldrar. Vidare ska Skolverket verka för att försöksverksamheten pågår i skolor med olika elevsammansättningar.

Skolverket eller annan myndighet ska följa och utvärdera försöksverksamheten löpande och av överenskommelsen följer även att införandet av betyg från årskurs 6 ska utvärderas.

Remisspromemorian föreskriver hur en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 kan utformas. I skollag 2010:800 föreslås en ny paragraf, 3 kap. 13 a §, med följande lydelse:

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en försöksverksamhet som omfattar högst etthundra skolenheter och som avser betygssättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Sådana föreskrifter får innebära undantag från 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 § och 13 kap. 13 § i dessa årskurser och skolformer.

Promemorian innehåller vidare ”Förslag till förordning om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och från årskurs 5 i specialskolan”. Försöket föreslås omfatta högst etthundra skolenheter. På enheter som deltar ska betyg sättas i slutet av varje termin i årskurs 4 och 5 och när ”betyg sätts enligt denna förordning ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat till och med den aktuella terminen. Vid bedömningen ska elevens kunskaper ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6”. (s. 7)

Skyldigheten att en gång per läsår upprätta en skriftlig individuell utvecklingsplan ska inte gälla när elever ges betyg i årskurs 4 och 5.

Huvudmän anmäler intresserade enheter till Skolverket. En huvudman får bara delta i försöksverksamheten med skolenheter där ledning och lärare genom beslut av rektor och lärarnas arbetstagarorganisationer har uttryckt att de vill delta. Därutöver ska eleverna och deras vårdnadshavare haft möjlighet att yttra sig.

En huvudman får delta med högst en fjärdedel av sina skolenheter och endast huvudmän med minst fyra skolenheter får delta. En ansökan ska innehålla 1) uppgifter om vilka enheter som vill delta, 2) beslut från berörda rektorer och arbetsgivarorganisationer, 3) uppgifter om elever och vårdnadshavare beretts tillfälle att yttra sig, samt 4) information om

vilken bedömning huvudmannen har gjort gällande behovet av kompetensutveckling för lärare som ska besluta om betyg inom ramen för försöksverksamheten.

Vid prövning av deltagande skolenheter ska Statens skolverk sträva efter ett representativt urval av deltagare med hänsyn till skolenheternas elevsammansättning och geografiska läge.

Angående uppföljning och utvärdering framgår, i remisspromemorians kap. 6 ”En försöksverksamhet med betyg från årskurs 4”, att försöksverksamheten ”...utföras, i den mån det är möjligt, så att den blir utvärderingsbar”. (s. 14) Vidare framgår att jämförelser kommer att göras med ”skolor som på eget initiativ genomfört förändringar i sina pedagogiska metoder som i sin utvecklingsprocess kan liknas vid att på försök införa betyg, t.ex. skolor som medvetet börjat arbetat med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapsresultaten”. (Ibid.)

Bakgrund

Ett flertal internationella studier, exempelvis PISA, visar att resultaten i svensk skola över tid försämrats. Det handlar om viktiga kunskapsområden som läsförståelse, matematik och naturvetenskap. En del i arbetet med att förbättra kunskapsresultaten är att säkerställa att alla elever tidigt får den ledning, stimulans och det stöd som de behöver för att kunna utvecklas så långt som möjligt.

Olika satsningar har genomförts med syfte att säkerställa att tidiga insatser ges i skolan, bl.a. statsbidrag för att öka antalet anställda i förskoleklass och lågstadiet och obligatoriskt bedömningsstöd i årskurs 1 i svenska/SvA och matematik och tidigare nya ämneskursplaner (Lgr 11) och nationella prov i årskurs 3.

Under den förra regeringen togs departementspromemorian *En bättre skolstart för alla: bedömning och progression i lärandet* (U2014/4873/S) fram. I departementspromemorian argumenteras för att införandet av betyg tidigare i grundskolan och motsvarande skolformer kan vara ett sätt att systematiskt följa upp elevernas kunskapsutveckling och främja att stöd ges i rätt tid. Det påtalas också att forskningen i Sverige om betydelsen av betyg för elevernas resultat är begränsad och att det säkert inte går att uttala sig om betygens effekter.

I Vetenskapsrådets sammanställning av forskningsläget avseende bl.a. betyg, *Forskning och skola i samverkan* (2015), framhålls att forskning tyder på att lågpresterande yngre elever påverkas mer negativt av betyg än äldre högpresterande elever.

Den överenskommelse som ligger till grund för försöksverksamheten med betyg från årskurs fyra menar att försöksverksamheten kan vara ett sätt att fördjupa kunskapen inom området.

Välfärd skolas bedömning

Regeringen förslår i remisspromemorian U2016/02376/S en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Vidare förslås en förordning i vilken försöksverksamheten regleras.

Välfärd skola föreslår att Nacka kommun:

- tillstyrker förslaget om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4, men
- avstyrker förslaget nuvarande utformning,
- avstyrker förslaget gällande urval av skolor/huvudmän och jämförelse med skolor som ”medvetet börjat arbeta med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapsresultaten”.

Välfärd skola är i grunden positiv till en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4, men syftet med försöksverksamheten, vad som ska följas upp och utvärderas och hur, är inte tydliggjort i remisspromemorian varvid försöksverksamheten som den uttrycks i denna promemoria avstyrks.

Argumentation

Nacka kommun införde redan i början av 2000-talet skriftliga omdömen och kommunen har en lång historia av att följa och utvärdera elevernas kunskapsutveckling/resultat. I Nacka kommuns utbildningspolitiska strategi tydliggörs att ”varje elev har rätt till en verksamhet som utgår från de egna individuella behoven för att därigenom ges möjlighet att utvecklas maximalt” (mål) och att ”varje förälder ska minst en gång per termin få muntlig och skriftlig information om sitt barns utveckling och lärande” (riktlinje). Nacka kommun har idag högst meritvärden i landet (slutbetyg åk 9, vt 2015). Tydlig information till elever och vårdnadshavare är en viktig faktor bakom Nackas goda resultat.

Välfärd skola delar uppfattningen att kunskapsresultaten nationellt har sjunkit och att en del i arbetet med att förbättra kunskapsresultaten är att säkerställa att alla elever tidigt får den ledning och stimulans som de behöver för att kunna utvecklas så långt som möjligt. Betyg fyller en viktig funktion för att informera vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling och för att se till att eleven får den ledning och stimulans som han/hon har rätt till. Välfärd skola är därmed i grunden positiv till att pröva betyg från årskurs 4.

Från 1 juli 2016 kommer bedömningsstöd i svenska/SvA och matematik i årskurs 1 att bli obligatoriskt. I utredningen *Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning* (SOU 2016:25) föreslås ytterligare förändringar, exempelvis att nationella prov i årskurs 3 ska ersättas av obligatoriskt bedömningsstöd. Därutöver har omfattande förändringar skett under en relativt kort tid, som nya ämneskursplaner och kunskapskrav (Lgr 11), ny skollag (2010:800), betyg från årskurs 6, legitimationskrav – med mera.

Om en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 ska genomföras är det därmed av stor vikt att utformningen är gedigen och kan ge svar på specifika frågeställningar i kombination med att ovan införda reformer, som betyg från årskurs 6, utvärderas.

I remisspromemorian framgår att intresserade enheter genom sina huvudmän ansöker till Statens skolverk om deltagande i försöksverksamheten. I avsnitt 6. ”En försöksverksamhet med betyg från årskurs 4” utvecklas uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten.

Försöksverksamhetens upplägg innebär att deltagande är frivilligt. Urvalet kommer därmed inte att bli representativt. Vidare framgår att resultat och erfarenheter från deltagande skolor ska jämföras med skolor med liknande förutsättningar och elevsammansättningar som inte deltagit i försöksverksamheten. Vad som ska utvärderas och hur är inte tydliggjort, istället finns formuleringen ”i den mån det är möjligt” (s. 14). Att dra slutsatser av försöksverksamheten förefaller därför svårt och vi saknar en tydlig problemformulering och hur metodologiska svagheter ska hanteras i försöket.

Det är oklart vad jämförelser mellan skolor som deltagit i försöksverksamheten och skolor ”som på eget initiativ genomfört förändringar i sina pedagogiska metoder som i sin utvecklingsprocess kan liknas vid att på försök införa betyg, t.ex. skolor som medvetet börjar arbeta med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapskraven” (s. 14) svarar mot för syfte och vilka resultat jämförelsen kan mynna ut i. (Är syftet att utvärdera om estetiska lärprocesser har en större positiv effekt än betyg? På vad? Kunskapsresultaten? Eller på vårdnadshavares uppfattning av hur eleven ligger till i förhållande till kunskapskraven? Etc.) Vi vill också poängtera att det inte föreligger någon motsättning mellan betyg från årskurs 4 och estetiska lärprocesser (som uttrycks i läroplanen och därmed gäller alla) och daglig rörelse. Det förefaller därmed poänglöst att ställa dessa emot varandra.

Det finns därmed omfattande behov av att tydliggöra syftet med försöksverksamheten och hur urval och genomförande ska kunna leda till viktiga slutsatser om konsekvenser för elever, vårdnadshavare och skolor av betyg från årskurs 4.

Tänkbara syften med försöksverksamheten

Välfärd skola föreslår att Nacka kommun ska anföra att regeringen bör överväga följande möjliga syften med försöksverksamheten.

Ett syfte med försöksverksamheten kan vara att jämföra skolor som utfärdar betyg från årskurs fyra med likvärdiga skolor som istället upprättar skriftliga individuella utvecklingsplaner. Vilka för- och nackdelar finns? Vad upplevs som tydligast? Vad har bäst förutsättningar att se till att ”alla elever får den ledning och stimulans som de behöver och även [att] stöd ges när så behövs”? Vad bidrar bäst till det systematiska kvalitetsarbetet?

Ett annat tänkbart syfte är att kartlägga och utvärdera hur lärare använder bedömning och betygssättning för att stödja elevernas lärande och få återkoppling på sin egen undervisning (formativ bedömning) i tidigare åldrar. Hur påverkar betyg respektive skriftliga omdömen detta?

I remisspromemorian hänvisas till departementspromemorian *En bättre skolstart för alla: bedömning och progression i lärandet* (U2014/4873/S), som togs fram av förra regeringen, där det framgår att forskningen i Sverige om betydelsen av betyg för elevernas resultat är begränsad. Vidare hänvisas till Vetenskapsrådets sammanställning av forskningsläget avseende bl.a. betyg, *Forskning och skola i samverkan* (2015), där det framförs att forskning tyder på att lågpresterande yngre elever påverkas mer negativt av betyg än äldre högpresterande elever. Även här kan intressanta och viktiga forskningsfrågor definieras som kan bli en del av försöksverksamheten. Kan exempelvis lärares bedömningspraktik motverka att betyg får negativa effekter för yngre, lågpresterande elever?

Helena Ekwall
Chef Verksamhetsstödet

Jonatan Lannemar
Utbildningsstrateg